

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайн середовища	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Архітектури	Рік навчання	4
Галузь знань	19 "Архітектура та будівництво"	Вид дисципліни	Базова
Спеціальність	191 "Архітектура та містобудування"	Семестри	2

ПРАВОЗНАВСТВО

Семестр 8 (весна 2023)

Викладач	Надобко Сергій Володимирович, доцент, PhD (канд. юрид. наук)
Е-mail	nadobko_s@ukr.net
Заняття	<i>лекційні заняття – згідно розкладу</i> <i>практичні заняття – згідно розкладу</i>

Консультації	П'ятниця 15.00–16.00
Адреса	ауд. 203, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв 11
Телефон	(057) 706 02 38 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи (тільки у робочі дні до 18-00). Умови листування:

- 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (ПРАВОЗНАВСТВО);
- 2) в полі тексту листа позначити курс, групу, ПІБ студента, який звертається (анонімні листи не розглядаються);
- 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx, ілюстрації* — *jpeg, pdf*.

Окрім роздруків для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Консультації з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення курсу «Правознавство» є необхідною запорукою виховання покоління громадян, здатних боротися за свої права цивілізованими правовими методами. Адже знання і розуміння основ держави і права, конституційного, адміністративного, цивільного, трудового, сімейного, кримінального та інших галузей права, засад юридичної діяльності – необхідна умова життєдіяльності кожної людини та громадянина в Україні.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Показ робіт із методичного фонду. Демонстрація матеріалу за допомогою лабораторних приладів. Ознайомлення студентів з електронними версіями матеріалу з дисципліни та застосування додаткової літератури з дисципліни та методичних рекомендацій:

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою вивчення дисципліни «Правознавство» є формування у студентів належного рівня правових знань, що дозволить орієнтуватися в суспільних відносинах, які регулюються та охороняються правом, поводитися відповідно до закону в процесі їхнього життя, професійно застосовувати набуті знання і навички в практичній діяльності фахівця.

Окрім того, закріплюється формування у студентів відповідного рівня правової свідомості, правової компетентності, тобто сукупності якостей, що відображають ступінь кваліфікації фахівця, рівень його правових знань, умінь, навичок, усвідомленого сприйняття соціально-правового досвіду та здатність до їх ефективної реалізації в своїй практичній діяльності.

Завдання дисципліни:

- розкрити студентам поняття «держава», «право»;
- ознайомити їх з особливостями історичного розвитку держави та права, правової думки;
- ознайомити студентів з основними положеннями основних галузей права, таких як цивільне право, підприємницьке право, сімейне право, трудове право, адміністративне та кримінальне право;
- навчити студентів користуватися юридичною літературою та нормативною базою;
- навчити використовувати здобуті знання для реалізації та захисту своїх прав та свобод.
- розуміти зміст та особливості сучасних проблем правового регулювання в державі;
- оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку;
- засвоїти основні правові механізми вирішення правових проблем теоретичного та прикладного характеру.

КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРА, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ ДИСЦИПЛІНА:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері містобудування та архітектури, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, на основі застосування сучасних архітектурних теорій та методів, засобів суміжних наук, виявляти структурні й функціональні зв'язки на основі комплексного художньо-проектного підходу.

ЗК02. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

СК04. Здатність дотримуватися вимог законодавства, будівельних норм, стандартів і правил, технічних регламентів, інших нормативних документів у сферах містобудування та архітектури при здійсненні нового будівництва, реконструкції, реставрації та капітального ремонту будівель і споруд.

СК11. Здатність до ефективної роботи в колективі, а також до співпраці з клієнтами, постачальниками, іншими партнерами та громадськістю при розробленні, узгодженні і публічному обговоренні архітектурних проєктів.

ПР02. Знати основні засади та принципи архітектурно-містобудівної діяльності.

ПР04. Оцінювати фактори і вимоги, що визначають передумови архітектурно-містобудівного проєктування.

ПР08. Знати нормативну базу архітектурно-містобудівного проєктування.

ПР15. Забезпечувати дотримання санітарно-гігієнічних, інженерно-технічних, економічних, безпекових нормативних вимог в архітектурно-містобудівному проєктуванні.

ПР16. Розуміти соціально-економічні, екологічні, етичні й естетичні наслідки запропонованих рішень у сфері містобудування та архітектури.

ПР21. Бути спроможними нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах.

ПР22. Формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти організації та керувати професійним розвитком осіб та груп.

ПР23. Мати здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії.

Очікувані результати навчання: застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях; вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово з професійних питань, формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення; розробляти та представляти результати роботи у професійному середовищі, розуміти етапи досягнення успіху в професійній кар'єрі, враховувати сучасні тенденції ринку праці, проводити дослідження ринку, обирати відповідну бізнес-модель і розробляти бізнес-план професійної діяльності у сфері дизайну.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Правознавство – одна з дисциплін професійної та практичної підготовки, яка сприяє формуванню цілісної системи знань і навичок з українського правознавства, сформованого на базі сучасних досягнень юридичної науки, надання знань з питань правового регулювання сфери господарювання, а саме ведення підприємницької діяльності у її правовому осяганні, а також формування знань щодо основоположних засад трудового права, умінь правильного застосування положень нормативно-правових актів щодо відносин у сфері праці та відносин, що тісно пов'язані з трудовими гарантіями (відпустки, режим робочого часу, окремі особливості припинення трудових відносин тощо). Роз'яснюються основні вимоги законодавства щодо трудових відносин, зокрема, порядку укладення трудового договору, умов праці, оплати праці, прав і обов'язків працівників і роботодавців, дисципліни праці, а також є формування у студентів цілісної системи знань про правову охорону об'єктів авторського права (творів науки, літератури і мистецтва) та об'єктів суміжних прав (виконань, фонограм, відеограм, передач організацій мовлення). Активне використання об'єктів авторського права і суміжних прав в особистій сфері життя та у господарській діяльності свідчить про необхідність вивчення

правових засад набуття цих прав, їх практичної реалізації та захисту від можливих порушень.

Курс має 2 змістовні модулі, 8 тем.

МОДУЛЬ №1

Тема 1. Господарське право.

Тема 2. Господарські договори.

Тема 3. Законодавство про працю.

Тема 4. Відмежування трудового договору від цивільно-правових угод.

МОДУЛЬ №2

Тема 1. Підстави та порядок припинення трудових відносин й розірвання трудового договору.

Тема 2. Особливості регулювання праці окремих категорій працівників.

Тема 3. Цивільне право України.

Тема 4. Суб'єкти та об'єкти авторських прав.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять (лекційні та семінарські). Також велике значення в процесі навчання та закріплення знань має самостійна робота студентів, творча та індивідуальна робота. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять.

Під час самостійної роботи студент повинен самостійно опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативні акти, судову практику до тем, що виносяться на заняття. Формами самостійної роботи є:

- виконання домашніх завдань;
- доопрацювання матеріалів лекції;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться для самостійного вивчення;
- підготовка до контрольних навчальних заходів.

Поглиблення знань студентів з навчальної дисципліни; напрацювання навичок самостійної роботи з науковою літературою, формування вмінь у викладенні теоретичних питань, а також у правильному застосуванні чинного законодавства – основна мета індивідуальної роботи.

Зміст – це поглиблене опрацювання навчальної літератури, рекомендованої наукової літератури, чинного законодавства й практики його застосування.

Форма виконання індивідуальної роботи узгоджується із викладачем, при оцінюванні індивідуальної роботи студента до уваги беруться наступні критерії:

- оригінальність викладення матеріалу;
- повнота розкриття теми, ступінь вирішення поставлених завдань, завершеність дослідження;
- висвітлення сучасного стану та перспективних змін об'єкта дослідження;
- дотримання логіки та послідовності викладу, володіння матеріалом обраної теми;
- якісне оформлення індивідуальної роботи з дотриманням вимог вищої школи, грамотність, особливості стилю викладу;

- ступінь особистого внеску студента, а також наявність власних аналітичних висновків;
- використання рекомендованої літератури, наявність достатньої кількості сучасних нормативних і наукових джерел.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних модульних контрольних робіт.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі заліку.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі найновіших досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими освітніми потребами (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з адміністрацією та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Під час занять студенти повинні обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності студент має право на дозвіл вийти з аудиторії. Вітається власна думка з теми

заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНОСТІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). Не вітаються запізнення на заняття. У разі пропуску занять, студент має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити їх опанування відповідними нотатками, а також практичною роботою. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими студентами не передбачені.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю визначено плагіат – тобто суттєве запозичення або копіювання в практичній роботі чужих матеріалів, студент не отримає бали за тему. Він зобов'язаний її переробити, в цьому випадку нараховується лише 50% від максимальної кількості балів за цю частину.

РОЗКЛАД КУРСУ

МОДУЛЬ		Теми лекцій	Аудиторні години	Самостійна робота
I	1.	Господарське право. Поняття і основи діяльності господарських товариств. Особливості правового статусу акціонерного товариства. Правове становище товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю. Особливості правового становища повного і командитного товариства. Специфіка правового статусу фізичної особи-підприємця. Загальна характеристика неприбуткових організацій.	4	6
	2.	Господарські договори. Поняття, ознаки і функції господарського договору. Види господарських договорів. Порядок укладення, зміни та розірвання господарських договорів. Зміст і форма господарського договору.	4	4

	3. Законодавство про працю. Трудові правовідносини та поняття трудового договору. Поняття трудових правовідносин. Умови та підстави виникнення трудових правовідносин, їх зміст. Поняття і значення трудового договору. Сторони трудового договору. Зміст, форма, строк та види трудового договору. Порядок укладення трудового договору. Особливості укладання окремих видів трудових договорів.	4	6
	4. Відмежування трудового договору від цивільно-правових угод. Спільні та відмінні риси трудового договору та цивільно-правової угоди. Особливості працевлаштування та оплати праці.	2	6
II	5 Підстави та порядок припинення трудових відносин й розірвання трудового договору. Загальна характеристика підстав припинення трудових правовідносин, їх класифікація. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Додаткові підстави припинення трудових правовідносин. Порядок звільнення і проведення розрахунку, вихідна допомога.	4	4
	6. Особливості регулювання праці окремих категорій працівників. Гарантії, пільги й переваги у сфері праці для жінок. Права неповнолітніх у трудових правовідносинах. Особливості правового регулювання праці осіб зі зниженою працездатністю. Обов'язки роботодавця по створенню необхідних умов для працівників, які поєднують роботу з навчанням.	4	6
	7. Цивільне право України. Поняття, основні завдання, функції, принципи та джерела авторського права. Поняття права інтелектуальної власності. Поняття авторського права. Основні завдання та функції авторського права. Принципи авторського права. Джерела авторського права.	4	6
	8. Суб'єкти та об'єкти авторських прав. Елементи авторсько-правових відносин. Суб'єкти авторського права. Автори творів. Співавторство. Спадкоємці та інші суб'єкти авторського права. Поняття, форми та ознаки об'єкта авторського права. Види об'єктів авторського права. Твори, які не є об'єктами авторського права. Зміст та умови дії авторського права. Дуалізм авторського права. Особисті немайнові права автора. Майнові права авторів. Сфера дії авторського права. Обмеження майнових авторських прав. Строк чинності авторського права. Вільне використання творів без виплати винагороди. Вільне використання творів з виплатою винагороди.	4	6
	Європейська система захисту прав людини. Захист прав людини в рамках Ради Європи: загальна характеристика та порівняльний аналіз з іншими регіональними механізмами. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950) і Протоколи до неї як джерело формування європейських стандартів прав людини. Характер і значення рішень Європейського Суду з прав людини в його правозастосовній діяльності та діяльності національних органів. Закон України «Про	-	12

	ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції». Європейський Суд з прав людини: порядок звернення та функції.		
	Контроль за здійсненням господарської діяльності. Поняття та принципи нагляду у сфері господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.	-	4

Форма звітності	Бали
Модуль I	0-25
Модуль II	0-25
Індивідуальна робота	0-20
Залік	0-30
Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Здійснюється шляхом складання суми балів, отриманих під час поточного та підсумкового контролю. Оцінювання здійснюється за національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та за шкалою ECTS, де:

«А» – 90-100 балів – відмінно - (теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою);

«В» – 82-89 балів – дуже добре - (теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома - трьома незначними помилками);

«С» – 74-81 бали – добре - (теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками);

«D» – 64-73 бали – задовільно (теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками);

«E» – 60-63 – достатньо (теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки);

«FX» – 35-59 балів – умовно незадовільно (теоретичний зміст курсу засвоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу

можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки);

«F» – 1-34 балів – безумовно незадовільно (теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Надобко С. В. Інтелектуальна власність: навчально-методичний посібник для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форми навчання. – Харків: ХДАДМ, 2019. – 244 с.

2. Надобко С. В. Правові основи професійної діяльності: навчально-методичний посібник для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форми навчання. – Харків: ХДАДМ, 2019. – 150 с.

3. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради України, 1971, додаток до № 50, ст. 375.

4. Конституція України // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

5. Основи правознавства [Текст] : навч. посіб. для вузів / Г. А. Шпиталенко, Р. Б. Шпиталенко ; ред. І. П. Лаврінчук. — К. : Каравела, 2004. — 376 с. — (Вища освіта в Україні). — ISBN 966-8019-21-0 : 23.00.

6. Основи правознавства [Текст] : навчальний посібник / О. С. Семерак, І. О. Семерак. — 2-е вид., переробл. і допов. — К. : Знання, 2008. — 480 с. — (Вища освіта XXI століття). — ISBN 978-966-346573-9 : 60.00.

7. Правознавство [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Арістова, С. І. Запара, Н. А. Бондар та ін. ; за заг. ред. С. І. Запари. — Суми : Унів. кн., 2009. — 640 с.

8. Правознавство [Текст] : навч. посіб. для студ. неюрид. спец. / за ред. П. Д. Пилипенка. — 2-е вид., перероб. і доп. — Львів : Новий Світ-2000, 2005. — 516 с. — (Вища освіта в Україні). — ISBN 966-782729-1 : 30.00.

9. Правознавство [Текст] : навчальний посібник / С. В. Дрожжина, О. О. Одіцова, В. О. Кондратьєв та ін. ; за ред. С. В. Дрожжиної. — 2-е вид., стер. — К. : Знання, 2010. — 350 с. — (Вища освіта XXI століття). — ISBN 978-966-346-759-7 : 53.00.

10. Правознавство [Текст] : підручник / Г. І. Балюк, В. І. Борисова, М. К. Галянтич та ін. ; відп. ред. О. В. Дзера. — 10-те вид., переробл. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2009. — 847 с. — Протокол МОНУ № 1.4/18-Г-2285 від 20 грудня 2007 р. — ISBN 978-966-667-275-2 : 52,00.

11. Правознавство [Текст] : Практикум: Навч. посіб. для студ. неюридичних вузів / За заг. ред. С.М.Тимченка, Т.О.Коломоєць. — Суми : Унів. кн., 2007. — 219 с. — ISBN 978-966-680-342-2 : 25.00.

12. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356.

13. Правознавство: підручник / Г.І. Балюк, Е.Ф. Демський, В.С. Ковальський [та ін.]; за відп.ред. О.В. Дзери. -11-те вид., перероб.і допов. - Київ: Юрінком Інтер, 2017.

14. Загальне адміністративне право: підручник / [Гриценко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. та ін.]; за заг.ред І. С. Гриценка. - К.: Юрінком Інтер, 2015.

15. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева. - К.: Юрінком Інтер, 2015.

16. Мельник Р. С., Мосьондз С. О., Адміністративне право України у схемах та коментарях. - К.: Юрінком Інтер, 2014.

17. Відшкодування моральної та матеріальної шкоди: Навчальний посібник / М. К. Галянтич, А. Б. Гриняк, А. І. Дрішлюк, Т. С. Ківалова [та ін.]; за ред. М. К. Галянтича. - К.: Юрінком Інтер, 2011.

18. Копейчиков В.В., Основи конституційного права України. Навчальний посібник. - К.: ЮрінкомІнтер, 2010.
19. Трудове право: підручник / [В.В. Жернаков, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко та ін.]; за заг. ред. В.В. Жернакова; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". – Х.: Право, 2013.
20. Трудове право України: словник-довідник / Уклад.: І.М. Якушев, О.В. Старчук; за ред. І.М. Якушева. - Луцьк: ФОП Захарчук В.М., 2013.
21. Поліщук М.С. Правознавство: навчальний посібник для студентів не юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.С. Поліщук, М.І. Логвиненко. - Х.: Право, 2014.
22. Цивільне право України: навчальний посібник: у 2 ч. / за заг. Ред. Кройтора В.А., Кухарева О.Є., Ткалича М.О. - Запоріжжя: Гельветика, 2016. - Ч. 1 / [Апанасюк М.П. Та ін.] - 2016; Ч. 2 / [Аврамова О.Є. Та ін.] - 2016.
23. Актуальні проблеми спадкового права: [Навч. посібник] / за заг. Ред. Ю.О. Заїки, О.О. Ловяка. - К.: КНТ, ЦУЛ, 2014. 15. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Право власності. Академічний курс: Підручник. - К.: Правова єдність, 2011.